EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 23.11.2017
SWD(2017) 382 final

WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE

SAMENVATTING VAN DE EFFECTBEOORDELING

bij

Verordening (EU) nr. .../... van de Commissie

tot vaststelling van richtsnoeren voor elektriciteitsbalancering

{C(2017) 7774 final} - {SWD(2017) 383 final}

Samenvatting

Effectbeoordeling betreffende de verordening van de Commissie tot vaststelling van richtsnoeren voor elektriciteitsbalancering

A. Behoefte aan actie

Waarom? Wat is het probleem?

Balanceringsmechanismen zijn niet louter technische aangelegenheden die de stabiliteit van het systeem garanderen, maar hebben ook grote commerciële gevolgen en dus ook gevolgen voor de concurrentie. Wanneer TSO's ingrijpen om vraag en aanbod in evenwicht te brengen, krijgen zij vaak te maken met een **tekort aan concurrentie voor balanceringsdiensten** omdat er te weinig aanbieders beschikbaar zijn om voor evenwicht te zorgen. Dit tekort aan concurrentie vloeit voort uit de wijze waarop balanceringsenergieprijzen worden vastgesteld en uit onvoldoende gebruik van grensoverschrijdende transmissiecapaciteit (d.w.z. gefragmenteerde nationale balanceringsmarkten). Tot op heden bestaan er grote verschillen in balanceringsenergieprijzen in Europa en zijn er geen efficiënte regels die het mogelijk maken op efficiënte wijze gebruik te maken van transmissiecapaciteit voor balancering. De methoden die nu worden gebruikt om balanceringsenergie te activeren, benutten niet volledig het potentieel van het net en hebben tot gevolg dat beschikbare capaciteit ongebruikt blijft. De huidige balanceringsenergieprijzen zijn niet altijd een weergave van schaarsheid en belonen niet altijd flexibiliteit.

Welke resultaten zijn te verwachten?

Door de groei van hernieuwbare elektriciteit, met name windenergie, en andere verschuivingen om tot een koolstofarme economie te komen, moet het elektriciteitssysteem vluchtigere en meer verspreide opwekkingsbronnen kunnen integreren. Verwacht wordt dat de voorgestelde uitvoeringshandeling **zorgt voor een evenwicht tussen vraag en aanbod van elektriciteit tegen de laagst mogelijke kostprijs** voor de consumenten, zodat de integratie van de interne elektriciteitsmarkt kan worden voltooid.

Wat is de meerwaarde van maatregelen op EU-niveau?

De voorgestelde maatregelen vormen een oplossing voor het inefficiënte gebruik van het Europees elektriciteitstransmissienet door de coördinatie, harmonisering en transparantie van balanceringsmarkten te verbeteren, **optimaal gebruik te maken van beschikbare grensoverschrijdende transmissiecapaciteit** voor balanceringsdoeleinden, en tegelijk de veiligheid van het systeem en de integratie van elektriciteitsmarkten te verbeteren teneinde de **concurrentie te stimuleren**. Daardoor zal bovendien een minimumniveau van harmonisering worden bereikt om de integratie van de interne elektriciteitsmarkt te voltooien, waarbij de tenuitvoerlegging van de regels op de markt wordt overgelaten aan de TSO's en de nationale reguleringsinstanties.

B. Oplossingen

Welke wetgevende en niet-wetgevende beleidsmaatregelen zijn overwogen? Heeft een bepaalde optie de voorkeur? Waarom?

De werking van balanceringsmarkten kan worden verbeterd door de oorzaken voor het gebrek aan concurrentie op deze markten aan te pakken, namelijk:

- door de prijsstellingsmethodologie voor balanceringsenergie te harmoniseren; en
- door grensoverschrijdende transmissiecapaciteit te gebruiken voor het uitwisselen van balanceringsenergie.

Daarom worden volgende beleidsopties overwogen:

- **Basisscenario: geen verdere EU-maatregelen**
- **Optie 1: harmonisering van de prijsstellingsmethodologie voor balanceringsenergie;**
  - **Optie 1.A:** 'pay-as-cleared'-methodologie
  - **Optie 1.B:** "pay-as-bid"-methodologie
- **Optie 2: gebruik van grensoverschrijdende transmissiecapaciteit voor het uitwisselen van balanceringsenergie**
  - **Optie 2.A:** *uitsluitend* grensoverschrijdende uitwisselingen
  - **Optie 2.B:** grensoverschrijdende *en* nationale uitwisselingen
  - **Optie 2.C (afgewezen):** regionale reguleringsinstanties verplichten om de taken van supranationale balanceringsverantwoordelijken uit te oefenen

Uit de beoordeling is gebleken dat optie 1.A een voorwaarde is om een van de subopties onder 2 operationeel te maken, en dat optie 1.A en de subopties onder 2 elkaar dus aanvullen. Hoewel optie 2.C naar verwachting het meeste voordelen zal opleveren, is er momenteel geen rechtsgrond in het derde energiepakket om deze optie te

ondersteunen. Daarom werd besloten deze optie niet verder te onderzoeken.

Uit de beoordeling blijkt dat **optie 2.B, in combinatie met optie 1.A**, de meest geschikte keuze is om de doelstellingen van dit voorstel te verwezenlijken. Deze keuze veronderstelt een "pay-as-cleared"-methodologie (marginale prijsstelling) voor balanceringsenergie, een standaardisering van balanceringsproducten en de oprichting van Europese balanceringsplatforms om de coördinatie van operationele processen tussen transmissiesysteembeheerders te vergemakkelijken. Dergelijke coördinatie is nog steeds afhankelijk van het concept van lokale verantwoordelijkheden binnen individuele balanceringszones, welke bestaan uit één of meer regelzones, maar niet noodzakelijk meer dan één lidstaat. De benadering spoort dus met de huidige beginselen op het gebied van operationele veiligheid.

Wie steunt welke optie?

De meeste belanghebbenden zijn voorstander van de toepassing van een "pay-as-cleared"-methodologie, samen met een bindende verordening betreffende *zowel* grensoverschrijdende *als* nationale uitwisselingen voor balanceringsenergie. In maart 2016 heeft het Forum van Florence benadrukt hoe belangrijk balanceringsmarkten wel zijn voor een goed geïntegreerde en werkende interne energiemarkt. Dit Forum heeft de Commissie dan ook aangespoord om de verordening tot vaststelling van richtsnoeren voor elektriciteitsbalancering snel voor te leggen aan de lidstaten.

C. Gevolgen van de voorkeursoptie

Wat zijn de voordelen van de voorkeursoptie (indien van toepassing, anders van de belangrijkste opties)?

Optie 2.B, in combinatie met optie 1.A, kan **aanzienlijke welvaartsvoordelen** opleveren dankzij efficiënter gebruik van de Europese elektriciteitstransmissie-infrastructuur, wat tot meer liquiditeit en concurrentie leidt. De voorgestelde maatregelen zullen ertoe bijdragen dat investeringen in productie plaatsvinden waar ze het efficiëntst zijn, en zullen tot gevolg hebben dat minder moet worden geïnvesteerd in netuitbreidingen of back-upcapaciteit voor intermitterende energiebronnen.

In optie 2.B mogen de TSO's niet alleen hun onbalansen netten, maar ook standaard-balanceringsproducten uitwisselen. De uitwisseling van standaard-balanceringsproducten leidt tot een kostenefficiënter gebruik van hulpbronnen: de duurste beschikbare eenheden worden gebruikt voor afregeling, terwijl de goedkoopste worden ingezet voor opregeling. Het gecombineerde effect van onbalansnetting en grensoverschrijdende uitwisseling van balanceringsenergie leidt tot een besparing van **ongeveer 479 miljard euro** per jaar in vergelijking met het basisscenario. Al deze voordelen kunnen alleen worden bereikt met optie 2.C. Met optie 2.A is dit niet mogelijk.

Wat zijn de kosten van de voorkeursoptie (indien van toepassing, anders die van de belangrijkste opties)?

De totale kosten van optie 2.B in combinatie met optie 1.A houden verband met twee belangrijke aspecten. Het eerste aspect is de vaststelling van een gemeenschappelijke technische controledienst, een verrekeningsproces en een systeem voor de netting van onbalansen. Het tweede aspect houdt verband met de oprichting van Europese balanceringsplatforms, met inbegrip van bepalingen met betrekking tot clearing, algoritmen, hosting, onderhoud en ondersteuning. De ontwikkelingskosten van optie 2.B bedragen tussen **76,1 en 96,4 miljard euro**, de jaarlijkse werkingskosten tussen **1,8 en 4,6 miljard euro**. Het is mogelijk dat de belanghebbenden nog enkele andere kosten moeten dragen, ten gevolge van de wijziging van bepaalde balanceringsproducten in het nieuwe systeem, maar er zijn ook kostenbesparingen mogelijk dankzij meer geharmoniseerde producten en diensten in heel Europa.

Wat zijn de gevolgen voor kmo's en het concurrentievermogen?

Deze verordening maakt het gemakkelijker voor hernieuwbare energiebronnen en vraagrespons om deel te nemen aan de balanceringsmarkten. Naar verwachting zal ze in de toekomst het concurrentievermogen van technologiebedrijven uit de EU versterken, zoals de elektrotechnische en elektronische industrie, die voor het merendeel uit kmo's bestaat.

Zijn er significante gevolgen voor de nationale begrotingen en overheden?

De verordening heeft tot doel de coördinatie tussen TSO's te verbeteren door transparantere en beter geharmoniseerde regels op te stellen. Naar verwachting zal dit de deelname aan de balanceringsmarkt beperken en vereenvoudigen.

Zijn er nog andere significante gevolgen?

Wij verwachten geen andere significante gevolgen.

Evenredigheid?

Optie 2.B, in combinatie met optie 1.A, bereikt een evenwicht tussen het verbeteren van de algemene

concurrentiekracht, efficiëntie en betrouwbaarheid van de elektriciteitsmarkten, waardoor de overgang naar koolstofarme elektriciteitsproductie mogelijk wordt, bevordert de Europese samenwerking en laat ruimte voor nationale tenuitvoerlegging.

D. Follow up

Wanneer wordt dit beleid geëvalueerd?

De verordening bevat specifieke bepalingen om het succes van de voorgestelde maatregelen te monitoren. Op basis van deze monitoring, en rekening houdende met verdere ontwikkelingen van de elektriciteitsmarkten en de oprichting van Europese balanceringsplatforms, kan de Commissie beslissen de voorgestelde verordening in de toekomst te wijzigen. Verordening (EG) nr. 714/2009 verleent belanghebbenden expliciet het recht om wijzigingen voor te stellen.